

تدوین شاخص‌های رصد عملکرد گروه‌های آموزشی علوم پایه برای تهیه داشبورد عملکردی تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی کرمان

بتول تیرگری^۱، مجید فصیحی هرندی^۲، علی اکبر حقدوست^۳، فریبا شریفی فر^۴*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۵/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۹/۱۳

چکیده

زمینه و هدف: جایگاه آموزش عالی در فرایند توسعه کشورها بسی رفیع و مورد توجه ملت‌ها و دولت‌ها بوده و هست. در بین دوره‌های مختلف آموزش عالی، تحصیلات تکمیلی وظیفه تربیت نیروی انسانی متخصص در عرصه آموزش، پژوهش و خدمات را بر عهده دارد. در سال‌های اخیر، رشد کمی تحصیلات تکمیلی در ایران روندی روزافزون داشته و اکنون بعد کیفی آن مورد توجه سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران نظام آموزش عالی است. هدف پژوهش حاضر بررسی وضعیت فرایندها و برون‌دادهای گروه‌های آموزشی واجد دوره‌های تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی کرمان می‌باشد.

روش بررسی: تحقیق حاضر از نوع توصیفی بوده است و با استفاده از چک لیست انجام شده است. جامعه آماری تحقیق گروه‌های آموزشی علوم پایه دارای دوره تحصیلات تکمیلی در دو مقطع کارشناسی ارشد و دکترای تخصصی در دانشگاه علوم پزشکی کرمان بوده‌اند. داده‌های حاصله با استفاده از سنج‌های پراکندگی مرکزی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند.

یافته‌ها: امتیاز کسب شده داشبورد آموزشی تعدادی از گروه‌های آموزشی مورد بررسی در این مطالعه نشان می‌دهد که با لحاظ کردن نمره ماکزیمم ۷۲ داشبورد، ۳۹٫۱٪ گروه‌ها بیش از ۵۰٪ امتیاز داشبورد را کسب نموده‌اند. بیشترین امتیاز کسب شده به ترتیب مربوط به گروه‌های آمار و اپیدمیولوژی (۶۳٫۸۸٪)، انگل شناسی (۶۲٫۵٪) و علوم اعصاب (۶۲٫۵٪) می‌باشد. نتیجه‌گیری: داشبورد از جمله ابزارهای مدیریتی نوین می‌باشد که با امکان آنالیز و تحلیل شاخص‌های کلیدی عملکرد، تصمیم‌گیری را برای دستیابی به اهداف میسر می‌سازد. ارائه تصویر صحیح از سیستم، شناسایی نقاط ضعف و قوت، تشخیص مسیر استراتژی‌های اخذ شده و دستیابی به دید کلی از عملکرد زیرمجموعه باعث افزایش توانمندی در تصمیم‌گیری آگاهانه خواهد داشت و قدرت نظارت بر عملکرد را افزایش می‌دهد.

کلمات کلیدی: آموزش عالی، تحصیلات تکمیلی، داشبورد

۱. دانشیار، مرکز تحقیقات پرستاری، دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران. batool.tirgary@gmail.com
۲. استاد، مرکز تحقیقات کیست هیداتید، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران. majid.fasihi@gmail.com
۳. استاد، مرکز تحقیقات مدلسازی در سلامت، پژوهشکده آینده پژوهی در سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران. ahaghdooost@gmail.com
۴. نویسنده مسئول، استاد، گروه فارماکوتوزی، دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران. fa.sharififar@gmail.com

مقدمه

برتری یک کشور پیش از آنکه به منابع طبیعی یا ظرفیت‌های موجود صنعتی آن متکی باشد، به پویایی نظام آموزش عالی آن کشور بستگی دارد. در غالب کشورهای پیشرفته و در حال توسعه حل مسائل و رفع نیازمندی‌های توسعه ملی بر عهده دانشگاه‌ها و دانشگاهیان است و امروزه بیشتر کشورهای جهان سوم بر این باورند که پایه اصلی توسعه ملی، گسترش کمی و کیفی فرصت‌های آموزشی است (۱).

طی هفتاد سال اخیر آموزش عالی در ایران روند رو به رشد کمی قابل توجهی در مقاطع و رشته‌های مختلف تحصیلی داشته است. یکی از مهم‌ترین نقاط قوت آموزش عالی در این مدت رشد تحصیلات تکمیلی بوده است که نسبت به بقیه دوره‌ها، از پیشرفت بیشتری برخوردار بوده است. تحصیلات تکمیلی به دلیل توانان ساختن آموزش و پژوهش، منبع مهمی برای تولید دانش محسوب می‌شود. علاوه بر این، دانش‌آموختگان دوره‌های تحصیلات تکمیلی مسئولیت تربیت نیروی انسانی متخصص برای تصدی امور مدیریتی و نقش فعال در سیاست‌گذاری نهاد‌های آموزشی، علمی، اقتصادی و سیاسی جامعه را نیز بر عهده دارد که تحقق این اهداف اساسی مستلزم کیفی بودن این دوره‌هاست (۲).

در مقاطع تکمیلی، در حال حاضر دانشگاه علوم پزشکی کرمان تعداد ۱۳۵۷ دانشجو را در ۴۷ گروه آموزشی علوم پایه، در ۳۲ رشته در مقطع کارشناسی ارشد، ۲۴ رشته در مقطع دکتری و ۱۱ رشته در دوره MPH و دانشجویان دکترای پژوهشی را در ۱۵ گرایش پوشش می‌دهد.

آموزش فعلی دانشگاه‌ها متهم به کاهش کارایی، ادامه شیوه سنتی و مقاومت در برابر نوآوری است، در حالی که اصلاح برنامه‌های آموزشی و بهبود کیفیت آن همواره مورد توجه مسئولین و اساتید بوده است (۳).

ارزیابی آموزشی آیینیه خواهد بود تا تصمیم‌گیران و دست

اندرکاران فعالیت‌های آموزشی، تصویری از چگونگی فعالیت‌های انجام شده و طراحی‌های پیش‌بینی شده به دست آورند و با استفاده از این تصویر، از نظام‌های آموزشی، مراقبت بیشتری به عمل آورند (۴).

ارزیابی نظام آموزش عالی را می‌توان بر اساس مدل‌ها و رویکردهای متعدد و از منظرهای مختلف با تمرکز بر سنج‌های گوناگون انجام داد. برخی در ارزیابی، بر اجزای نظام آموزش عالی از جمله: درون‌داد، فرایند، برون‌داد و پیامد تمرکز نموده و برخی دیگر در رویکردی که سابقه‌ای چندان طولانی ندارد، بر دو بعد برنامه‌های مصوب (برنامه درسی دوره‌های تحصیلات تکمیلی) و ارزیابی برنامه‌های درسی آموزش عالی توجه کرده‌اند (۴).

مطالعه حاضر بر اساس رویکرد اجزای نظام آموزشی، ضمن توجه به اجزای نظام آموزشی، فرایندها و برون دادهای آموزشی دوره‌های تحصیلات تکمیلی در دانشگاه علوم پزشکی کرمان را در قالب داشبورد مدیریتی تحصیلات تکمیلی مورد بررسی قرار داده است.

با توجه به مطالب پیشگفت، آموزش عالی در جهت تربیت نیروی انسانی متخصص در مقاطع تحصیلات تکمیلی نیازمند ایجاد فرایندهای مدیریتی دقیق و متفاوت از سطح کارشناسی می‌باشد. این ساختار و سازمان اداری باید از رویه‌ها، روال، شیوه‌ها، ابزارها و اصول و مبانی و ده‌ها و بلکه صدها فعالیت و قاعده و موازین مرتبط و هماهنگ با مقاطع تکمیلی برخوردار باشد (۳). همچنین با توجه به اینکه بهسازی کمی و کیفی دوره‌های تحصیلات تکمیلی، در درجه نخست در گرو شناخت وضعیت فعلی این دوره‌ها می‌باشد لذا پژوهش حاضر با هدف تهیه و اعتبارسنجی شاخص‌های پایا و قابل اندازه‌گیری جهت پایش و ارزیابی عملکرد گروه‌های آموزشی انجام شده است و به صورت مطالعه موردی در گروه‌های آموزشی علوم پایه دارای دوره‌های تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی کرمان مورد

مرحله دوم: چک لیست تهیه شده جهت بررسی و اظهار نظر و تأیید روایی در گروه‌های مربوطه به شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده‌ها ارسال و نقطه نظرات گروه‌ها توسط مدیران گروه‌های آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده‌ها به شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه ارجاع شد. پس از جمع‌بندی نظرات در شورا، در چک لیست نهایی، ۱۸ سنجه تأیید گردید که ۱۲ سنجه فرایندها و ۴ سنجه برون داده‌های آموزشی - پژوهشی را مورد ارزیابی قرار می‌دهد (جدول شماره ۱). چک لیست بر اساس مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای نمره‌گذاری شد و نمره ۴-۵ به ترتیب در قالب وضعیت کاملاً نامطلوب، نامطلوب، متوسط، نسبتاً مطلوب و کاملاً مطلوب تعریف گردید. نمره کلی از جمع نمرات ۱۸ سنجه محاسبه و امتیاز نهایی ۷۲-۵ می‌باشد (جدول شماره ۱).

مرحله سوم: به منظور بررسی پایایی چک لیست، از روش پایایی ارزیابان استفاده شد به این صورت که به طور تصادفی وضعیت یکی از گروه‌های آموزشی توسط دو مدیر تحصیلات تکمیلی مورد بررسی قرار گرفت و در نهایت ضریب همبستگی بین دو ارزیاب ۰/۷۵ تعیین گردید. پس از تأیید روایی و پایایی چک لیست، جمع‌آوری اطلاعات گروه‌های آموزشی در دو نیم سال (نیم سال دوم سال تحصیلی ۱۳۹۳ و نیم سال اول ۱۳۹۴) در دستور کار قرار گرفت. انتخاب این دو نیم سال به دلیل تکمیل ثبت نمره در بازه یک ساله اخیر بوده است. سایر مستندات چک لیست در طی یک دوره ۳ ساله قابل دستیابی بوده است.

چک لیست‌ها در گروه‌های آموزشی و با مشارکت اعضای تکمیل گردید (دیاگرام شماره ۱). اطلاعات چک لیست‌های تکمیل شده، وارد نرم افزار اکسل شده و با استفاده از آمار توصیفی و رسم نمودارها تجزیه و تحلیل اطلاعات صورت گرفت.

استفاده قرار گرفته است. تهیه شاخص‌های پایا و معتبر و قابل اندازه‌گیری سخت‌ترین کار برای رصد است که باید بر اساس شرایط هر سازمان و واحد تهیه شوند. داشبورد تحصیلات تکمیلی به مدیران گروه‌های آموزشی و مدیران مجموعه این توانمندی را می‌دهد که ارزیابی فوری و مستمر از مجموعه تحت مدیریت خود داشته باشند و این انگیزه مضاعفی را در تیم مدیریتی دانشگاه جهت تدوین داشبورد ایجاد می‌کند. ارزیابی کیفیت آموزش، سنجه مناسبی جهت تخصیص منابع مالی گروه‌ها نیز می‌تواند باشد. کارهای انجام شده در کشور دقیقاً با این هدف نبوده است. با توجه به توضیحات داده شده در این مقاله مراحل تهیه و اعتبارسنجی شاخص‌های مناسب برای پایش و ارزیابی عملکرد گروه‌های آموزشی دارای تحصیلات تکمیلی در دانشگاه علوم پزشکی کرمان تهیه و به صورت یک مطالعه موردی در گروه‌های آموزشی دانشگاه علوم پزشکی کرمان مورد استفاده قرار گرفت و اثربخشی این شاخص‌ها تعیین شد.

روش بررسی

مطالعه حاضر از نوع توصیفی است که بر روی فرایندها و برون داده‌های گروه‌های آموزشی دارای تحصیلات تکمیلی در دانشگاه علوم پزشکی کرمان در سال ۱۳۹۵ و با استفاده از چک لیست پژوهشگر ساخته در ۱۵ فاز اجرا شده است (دیاگرام شماره ۱). لذا در ابتدا طراحی و اعتبارسنجی چک لیست طی ۳ مرحله به شرح ذیل صورت گرفت:

مرحله اول: سنجه‌های چک لیست بر اساس بررسی متون مرتبط، استفاده از تجربه ارزیابی درونی، برنامه استراتژیک گروه‌های آموزشی دانشگاه، استفاده از الگوریتم مصوبات داخلی شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه تدوین گردید. چک لیست اولیه در این مرحله شامل ۳۲ سنجه بود که به بررسی فرایندها و برون داده‌ها می‌پرداخت.

دیاگرام شماره ۱: مراحل تدوین، اعتبارسنجی و تکمیل چک‌لیست داشبورد گروه‌های آموزشی علوم پایه دارای تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی کرمان

جدول شماره ۱: چک لیست مورد استفاده در تهیه داشبورد گروه‌های آموزشی علوم پایه دارای تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی کرمان

حیطه	ردیف	سنجه	نمره				
			۰	۱	۲	۳	۴
فرایند	۱	تعداد جلسات گروه	بیش از ۱۲ جلسه	۸-۱۱ جلسه	۴-۷ جلسه	۱-۳ جلسه	۰ جلسه
	۲	تعداد ژورنال کلاب گروه	بیش از ۱۲ جلسه	۸-۱۱ جلسه	۴-۷ جلسه	۱-۳ جلسه	۰ جلسه
	۳	درصد نمره گزارش نشده در بازه تعیین شده	کامل	بیش از ۷۵٪	بیش از ۵۰٪	بیش از ۲۵٪	کمتر از ۲۵٪
	۴	درصد دانشجویان متقاضی تمدید سنوات در بازه تعیین شده	کامل	بیش از ۷۵٪	بیش از ۵۰٪	بیش از ۲۵٪	کمتر از ۲۵٪
	۵	تعداد دانشجویان ارشد + ۳ برابر دانشجویان دکتری تقسیم به تعداد عضو هیأت علمی	کمتر از ۴	۵	۶	۷	بیش از ۷
	۶	انحراف معیار از میانگین سرانه پایان نامه به ازای هر عضو هیأت علمی	۱	۲	۳	۴	بیش از ۴
	۷	تعداد واحد ارائه شده در مقطع ارشد + ۳ واحد ارائه شده در مقطع دکتری به ازای هیأت علمی در سال	کمتر از ۶	۷-۶/۱	۸-۷/۱	۹-۸/۱	بیش از ۹
	۸	درصد پایان نامه های مشترک با اساتید خارج از گروه + خارج از دانشکده + ۲ خارج از دانشگاه ۳	برابر و بیش از ۵۰٪	۴۰-۴۹٪	۳۰-۳۹٪	۲۰-۲۹٪	کمتر از ۲۰٪
	۹	ضریب همبستگی نمرات دانشجویان	۱	-۰/۷۵ ۰/۹۹	۰/۷۴-۰/۵	۰/۲۵-۰/۰۴	کمتر از ۰/۲۵
	۱۰	تعداد سخنرانی برگزار شده با اساتید خارج از دانشگاه	بیش از دو بار در سال	بیش از ۱ بار	۱ بار	هر ۲ سال ۱ بار	۰
	۱۱	تعداد گزارش ارسال شده از حضور دانشجویان دکتری	کامل	بیش از ۷۵٪	بیش از ۵۰٪	بیش از ۲۵٪	کمتر از ۲۵٪
	۱۲	استفاده مدیران و اعضای هیأت علمی گروه از اتوماسیون	کامل	بیش از ۷۵٪	بیش از ۵۰٪	بیش از ۲۵٪	کمتر از ۲۵٪
	۱۳	سرمادی گروه (دانشجویان دارای رتبه درآزمون مقاطع بالاتر، جایزه بین المللی و المپیاد)	کامل	بیش از ۷۵٪	بیش از ۵۰٪	بیش از ۲۵٪	کمتر از ۲۵٪
	۱۴	حضور دانشجویان در کنگره ها و سمینارهای داخلی + سمینار خارجی ۲	کامل	بیش از ۷۵٪	بیش از ۵۰٪	بیش از ۲۵٪	کمتر از ۲۵٪

ادامه جدول شماره ۱: چک لیست مورد استفاده در تهیه داشبورد گروه‌های آموزشی علوم پایه دارای تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی کرمان

حیطه	ردیف	سنجه	نمره				
			۰	۱	۲	۳	
برون ده	۱۵	درصد پایان نامه های تبدیل شده به مقاله در گروه	۹۰-۱۰۰٪	۷۰-۸۹٪	۶۹-۵۰٪	۳۰-۴۹٪	کمتر از ۳۰٪
	۱۶	درصد قبولی دانش‌آموختگان در مقاطع بالاتر	۹۰-۱۰۰٪	۷۰-۸۹٪	۶۹-۵۰٪	۳۰-۴۹٪	کمتر از ۳۰٪
	۱۷	رشته‌های نوگشایی شده در گروه + تاسیس رشته برای اولین بار + ۲ برابر دوره‌های بین رشته‌ای	۰	۱	۲	۳	۴
	۱۸	رشته‌های فاقد اعتبار در گروه	ندارد				دارد

یافته‌ها

دروس در موعد تعیین شده دارای وضعیت مطلوب و ۳۴٫۸٪ گروه‌های آموزشی دارای وضعیت نسبتاً مطلوب می‌باشند. نتایج بررسی میزان استفاده مدیران و اعضای هیأت علمی گروه ه از اتوماسیون اداری نشان می‌دهد که بین ۲۳ گروه آموزشی مورد بررسی، ۴۳٫۸٪ گروه‌ها استفاده از اتوماسیون اداری را در دستور کار خود به صورت کامل قرار داده‌اند و مدیران و اعضای حدود ۳۰٫۵٪ گروه‌های آموزشی به صورت نسبتاً مطلوبی از اتوماسیون اداری استفاده نموده‌اند.

نتایج بررسی میزان ضریب همبستگی نمرات دانشجویان در گروه‌های آموزشی نشان می‌دهد که بین ۲۳ گروه آموزشی مورد بررسی، ۴٫۳٪ گروه‌ها دارای وضعیت مطلوب و ۱۲٫۸٪ گروه‌ها دارای وضعیت نسبتاً مطلوب می‌باشند. حدود ۴۷٫۸٪ گروه‌ها در این حیطه وضعیت متوسط را نشان می‌دهند (نمودار شماره ۳). بر اساس یافته‌ها سنجه مربوط به حضور دانشجویان دکتری نیز از سنجه‌هایی بود که ۴۵٫۸۳٪ گروه‌ها در آن نمره ۳ و ۴ کسب نمودند و دارای وضعیت کاملاً مطلوب و نسبتاً مطلوب بوده‌اند.

در مجموع نتایج نشان می‌دهد از بین ۲۳ گروه آموزشی مورد بررسی در دانشکده‌های مختلف، گروه آمار و اپیدمیولوژی

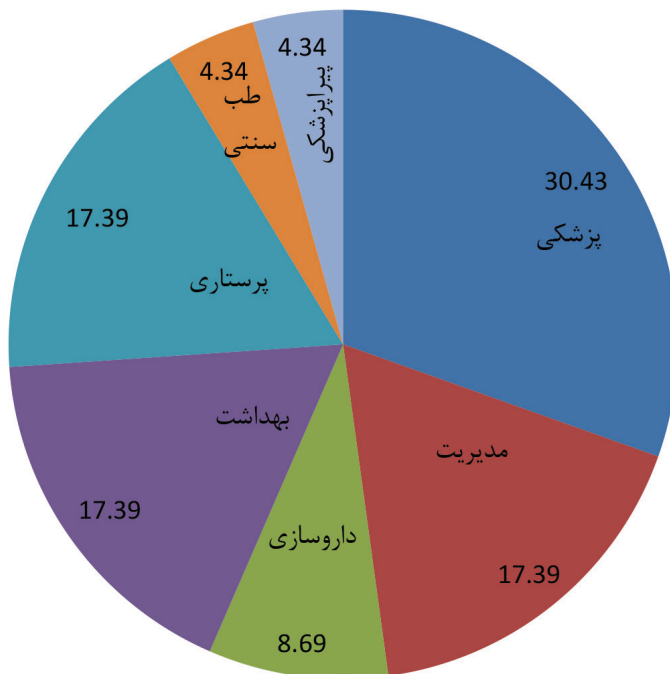
از بین ۴۷ گروه آموزشی دانشگاه، مستندات مربوط به ۲۳ گروه آموزشی به دلیل تکمیل مستندات مورد ارزیابی قرار گرفت که از این تعداد، بیشترین تعداد گروه مورد ارزیابی مربوط به دانشکده پزشکی (۷۰٪ گروه، ۳۰٪/۴۳) و بعد از آن به ترتیب مربوط به دانشکده‌های مدیریت، بهداشت و پرستاری (۴ گروه، ۳۹٫۱۷٪)، داروسازی (۲ گروه، ۸٪/۶۹) و پیراپزشکی و طب سنتی (یک گروه، ۴٪/۳۴) بوده است (نمودار شماره ۱).

نتایج حاصل از بررسی وضعیت تعدادی از گروه‌های آموزشی از نظر سنجه‌های برگزاری جلسات گروه و ژورنال کلاب در نمودار شماره ۲ آمده است. نتایج حاصل از بررسی وضعیت تعداد جلسات گروه و ژورنال کلاب برگزار شده در گروه‌های آموزشی نشان می‌دهد که ۳۳٫۳٪ گروه‌ها از نظر برگزاری جلسات گروه و یا ژورنال کلاب دارای وضعیت کاملاً مطلوب می‌باشند و ۲۱٫۷٪ گروه‌ها وضعیت نسبتاً مطلوب دارند. ۲۵٪ گروه‌های آموزشی در هر دو سنجه تعداد گروه‌های آموزشی و جلسات ژورنال کلاب وضعیت کاملاً مطلوب را نشان می‌دهند.

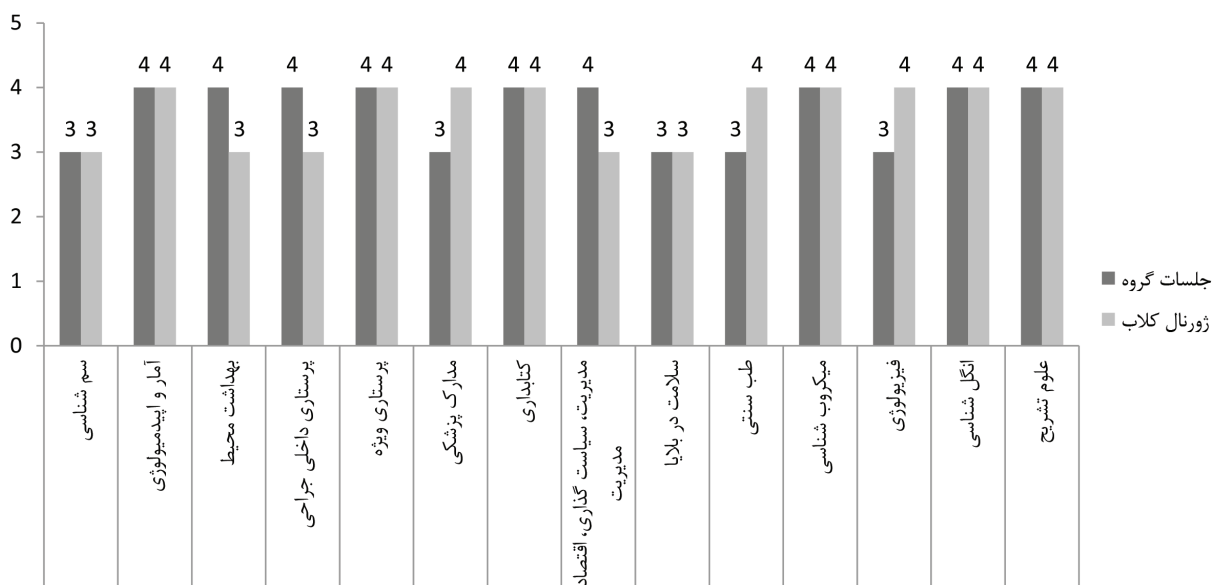
نتایج وضعیت نمرات گزارش شده در تعدادی از گروه‌های آموزشی نشان می‌دهد که ۳۰٫۴٪ گروه‌ها از نظر گزارش نمره

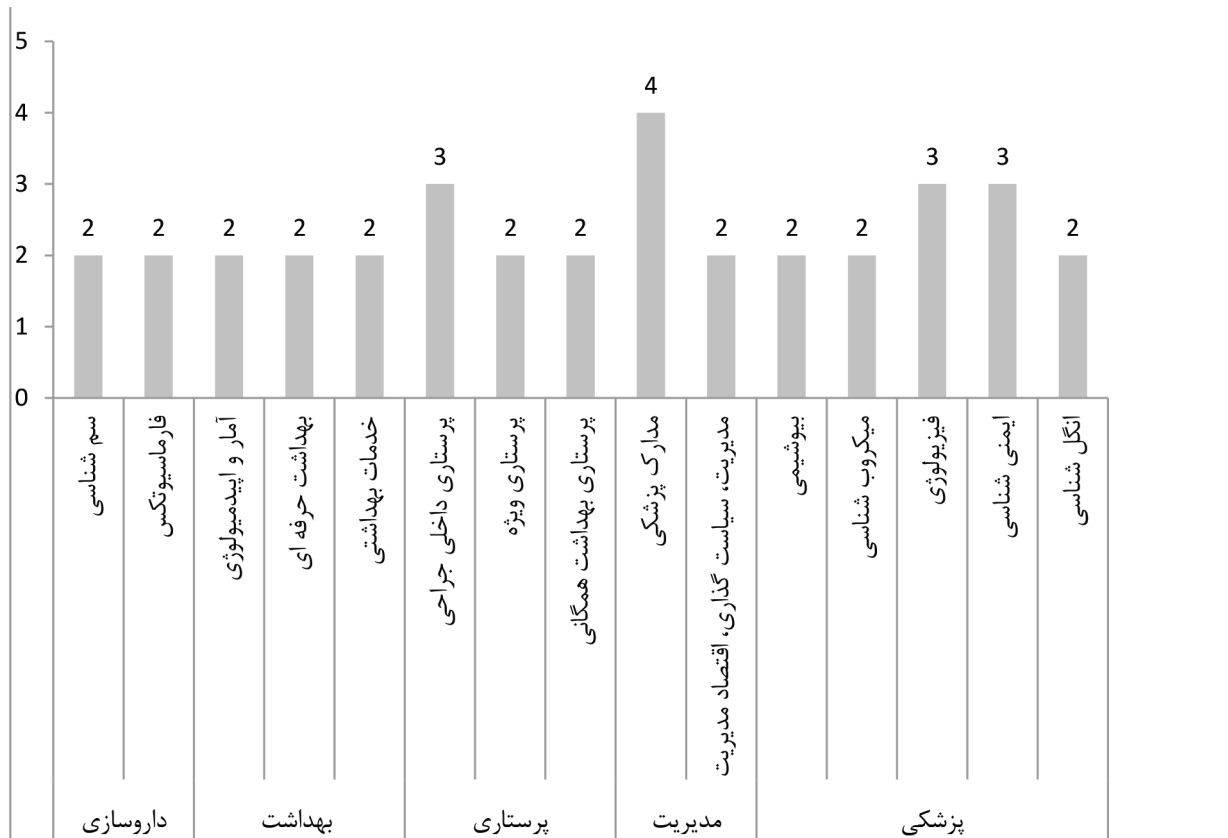
نمودار شماره ۱: تعداد گروه‌های آموزشی علوم پایه دارای تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی کرمان مورد بررسی در داشبورده

نمودار شماره ۲: وضعیت تعدادی از گروه‌های آموزشی علوم پایه دارای دوره‌های تحصیلات تکمیلی از نظر برگزاری تعداد جلسات گروه و ژورنال کلاب

نمودار شماره ۳: میزان ضریب همبستگی نمرات دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی کرمان در تعدادی از گروه‌های آموزشی علوم پایه

نمره مطلوب را کسب کرد. گروه پرستاری داخلی جراحی از بین ۴ گروه دانشکده پرستاری نمره بالاتری را به دست آورد. امتیاز کسب شده داشبورد آموزشی تعدادی از گروه‌های آموزشی مورد بررسی در این مطالعه نشان می‌دهد که با لحاظ کردن نمره ماکزیمم ۷۲ داشبورد، ۳۹٫۱٪ گروه‌ها بیش از ۵۰٪ امتیاز داشبورد را کسب نموده‌اند. بیشترین امتیاز کسب شده مربوط به گروه‌های آمار و اپیدمیولوژی، انگل‌شناسی و علوم اعصاب می‌باشد که به ترتیب ۶۳٫۸۸٪، ۶۲٫۵٪ و ۶۲٫۵٪ امتیاز نهایی را کسب نموده‌اند (جدول شماره ۲).

از دانشکده بهداشت بیشترین امتیاز را از مجموع ۱۸ سنجه مورد بررسی کسب نمود. در بین ۴ گروه آموزشی بررسی شده در این دانشکده، بعد از گروه آمار و اپیدمیولوژی، گروه بهداشت حرفه‌ای بیشترین امتیاز را نشان داده است (۴۱). از بین ۷ گروه آموزشی مورد بررسی در دانشکده پزشکی گروه‌های فیزیولوژی، انگل‌شناسی و علوم اعصاب دارای بالاترین نمره بودند (جدول شماره ۲). در دانشکده داروسازی ۲ گروه مورد بررسی فارماسیوتکس و فارماکولوژی و سم‌شناسی و گروه فارماسیوتیکس نمره مطلوب را اخذ کردند (به ترتیب امتیاز ۴۲ و ۴۰) در دانشکده مدیریت از بین ۴ گروه مورد بررسی گروه مدیریت، سیاست‌گذاری، اقتصاد مدیریت

جدول شماره ۲- وضعیت امتیاز کسب شده توسط تعدادی از گروه‌های آموزشی دارای دوره‌های تحصیلات تکمیلی در دانشگاه علوم پزشکی کرمان را در سنجه‌های مورد بررسی

دانشکده	گروه	امتیاز کسب شده از امتیاز کل (۷۲)
۱ بهداشت	آمار و اپیدمیولوژی	۴۶
	بهداشت حرفه‌ای	۴۱
۲ پزشکی	انگل شناسی	۴۵
	علوم اعصاب	۴۵
	فیزیولوژی	۴۱
۳ داروسازی	فارماسیوتکس	۴۲
	فارماکولوژی و سم شناسی	۴۰
۴ پرستاری	پرستاری داخلی جراحی	۴۱
۵ مدیریت و اطلاع‌رسانی	مدیریت، سیاست‌گذاری، اقتصاد مدیریت	۴۰

بحث و نتیجه‌گیری

دانشگاه‌ها به عنوان زیرنظام‌های کلان آموزش عالی در فرایند توسعه یک کشور به عنوان مراکزی که به تربیت و آماده ساختن نیروی انسانی کارآمد، شایسته و دارای مهارت جهت پاسخگویی به نیازهای واقعی جامعه در زمینه‌های مختلف می‌پردازند نقش حیاتی و کلیدی را بر عهده دارند (۵). در این خصوص، تدوین شاخص‌های کمی و کیفی مدیریتی یک مجموعه، زوایای پنهان نقاط ضعف و کاستی‌ها را مشخص کرده و دید جامعی به مدیران مجموعه جهت برنامه‌ریزی و اصلاحات لازم جهت توسعه و بهینه‌سازی برنامه‌ریزی آموزشی می‌دهد. فلسفه اصلی تحصیلات تکمیلی، آموزش علوم پیشرفته و تخصصی و پژوهش در جهت توسعه مرزهای علوم بنیادی، کاربردی، توسعه‌ای و فنی است (۶). نتایج تهیه و تدوین داشبورد تحصیلات تکمیلی دانشگاه نشان می‌دهد که شاخص مربوط به تعداد جلسات گروه و ژورنال کلاب برگزار شده در همه گروه‌ها دارای وضعیت مطلوب می‌باشد. شایان و همکاران (۱۳۸۹) در بررسی تدوین شاخص‌های برنامه‌های آموزشی دوره‌های تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد) Ph.D بر اساس الگوی درون‌داد - فرآیند و

برون‌داد در دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی اصفهان تشکیل منظم جلسات کمیته تحصیلات تکمیلی گروه‌های آموزشی و جلسات شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده و جلسات رسمی مدیریت با اعضای هیأت علمی و کارکنان را به عنوان یکی از نقاط قوت ذکر کرده است (۷).

بر اساس ماده ۳۹ آیین‌نامه مدیریت دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی یکی از وظایف مدیر گروه تشکیل منظم جلسات آموزشی، پژوهشی و اجرایی شورای گروه می‌باشد و تشکیل منظم این جلسات یکی از انتظارات اعضای گروه از مدیر گروه می‌باشد (۸). از سویی در جلسات ژورنال کلاب با حضور اساتید و دانشجویان به مرور محتوا و روش‌شناسی مقالات مجلات معتبر پرداخته می‌شود و چارچوب آن یادگیری بر پایه حل مشکل است که در آن تعاملی ساختار یافته با مخاطبان برقرار می‌شود. از مهم‌ترین دستاوردهای برگزاری جلسات ژورنال کلاب، ارتقاء مهارت‌های ارزیابی نقادانه مقالات، افزایش آگاهی در مورد طراحی پروژه‌های پژوهشی، کاربرد آمار حیاتی و مدل‌های تصمیم‌گیری می‌باشد. با توجه به سرعت تولید علم، به‌روزرسانی اطلاعات و خواندن تمامی مقالات روز دنیا امری مشکل بوده و برگزاری

علوم پزشکی اصفهان به این نتیجه رسیدند که میانگین سنوات تحصیلی دانش‌آموختگان در مقطع کارشناسی ارشد ۳ سال و در مقطع دکتری میانگین سنوات تحصیلی دانش‌آموختگان ۶ سال بوده است.

اهمیت آموزش عالی در رشد و توسعه فرهنگی، اجتماعی، و اقتصادی کشور بر کسی پوشیده نیست و دوره تحصیلات تکمیلی که وظیفه تربیت نیروی انسانی سطح بالا و متخصص را بر عهده دارد، از اهمیت مضاعفی برخوردار است. با این وجود بحث در موضوع بهبود ارتقاء کیفیت آموزش عالی، به ویژه دوره تحصیلات تکمیلی کاری بسیار دشوار و در عین حال ضروری بوده و برای این منظور، باید عوامل متعددی را مورد بررسی قرار داد. داشبورد از جمله ابزارهای مدیریتی نوین می‌باشد که با امکان آنالیز و تحلیل شاخص‌های کلیدی عملکرد، تصمیم‌گیری را برای دستیابی به اهداف میسر می‌سازد. ارائه تصویر صحیح از سیستم، شناسایی نقاط ضعف و قوت، تشخیص مسیر استراتژی‌های اخذ شده و دستیابی به دید کلی از عملکرد زیر مجموعه باعث افزایش توانمندی در تصمیم‌گیری آگاهانه خواهد داشت و قدرت نظارت بر عملکرد را افزایش می‌دهد. با توجه به نقش دوره‌های تحصیلات تکمیلی در تولید علم و فن‌آوری و تولید ثروت، لذا باید منصفانه و از روی عقل و منطق و با توجه به روش‌های مناسب و واقع‌بینانه، اقدام به ارزشیابی عملکرد، کارایی، اثربخشی و مطلوبیت آنها نمود. در این خصوص انجام یک پژوهش علمی و معتبر برای ارائه یک الگوی ارزشیابی جامع و امکان‌سنجی استفاده از آن بسیار قابل اهمیت می‌باشد. این پژوهش‌ها می‌تواند وضعیت موجود را به طور همه‌جانبه بررسی نماید و ضمن همخوانی با شرایط ملی و بین‌المللی به ارتقاء کمی و کیفی دوره کمک می‌نماید (۶). این نخستین تجربه تحصیلات تکمیلی در تهیه و تدوین داشبورد مدیریتی بوده و بی‌شک با به روز نمودن شاخص‌هایی که ارزیابی دقیق‌تر و واقعی‌تر از فرایندها و برون‌دادها و استمرار آن مسیر تحقق اهداف را ارزیابی و به سیاست‌گذاران توان تصمیم‌گیری‌های متفاوتی را خواهد بخشید.

جلسات ژورنال کلاب به آموزش پزشکی مبتنی بر شواهد و ارزیابی نقادانه کمک شایانی می‌کند. وضعیت مطلوب در برگزاری این جلسات، یکی از نقاط قوت گروه‌های آموزشی در ارتقاء کیفیت دوره‌های تحصیلات تکمیلی می‌باشد. اگرچه امروزه عقیده بر آن است که آموزش پزشکی مبتنی بر شواهد، نباید در ژورنال کلاب‌ها محصور و ایزوله بماند، بلکه باید در سایر عرصه‌های آموزش مانند آموزش در بخش‌های بستری و کلینیک‌های سرپایی نیز به گونه‌ای تلفیق یافته با کار عملی آموزش داده شود (نمودار شماره ۲). سایر یافته‌ها نشان داد که در اکثر گروه‌های علوم پایه دانشگاه ضریب همبستگی نمرات دانشجویان دارای وضعیت مطلوب می‌باشد. اعتبار ارزشیابی پیشرفت تحصیلی یکی از مهمترین شاخص‌های سنجش عملکرد آموزش محسوب می‌شود و اعتبار درونی نمرات دانشجویان یکی از ساده‌ترین و قابل دستیابی‌ترین شاخص‌های قابل محاسبه از نرم‌افزار سما می‌باشد. هرچه نمرات یک دانشجوی در دروس مختلف به یکدیگر نزدیکتر باشد نشان‌دهنده ارزشیابی مناسب و همگن در یک دوره آموزشی می‌باشد (نمودار شماره ۳). از دیگر نقاط قوت بررسی داشبورد تحصیلات تکمیلی دانشگاه، شاخص درصد نمرات گزارش نشده در گروه‌های آموزشی علوم پایه می‌باشد که در آن اکثر گروه‌ها وضعیت مطلوبی را نشان دادند. انجام مقررات و برقراری نظم آموزشی نشان‌دهنده اهمیت دادن اولیای آموزش به مسئولیت‌های حرفه‌ای می‌باشد. یکی از شاخص‌های نظم آموزشی، گزارش نمره دروس در موعد مقرر می‌باشد که از بسیاری از مشکلات دانشجویان پیشگیری می‌کند و مسیر فرایندهای آموزشی دانشجویان را با شفافیت به تصویر می‌کشد. از سویی با گزارش نمره، تخلفات از آئین‌نامه دوره به حداقل می‌رسد. وضعیت استفاده مدیران و اعضای هیأت علمی از اتوماسیون اداری مبین وجود وضعیت مطلوب و قابل قبول در دانشگاه می‌باشد. استفاده از اتوماسیون اداری دقت و سرعت ارتباطات اداری در یک مجموعه را افزایش می‌دهد (اطلاعات نشان داده نشده است). شایان و همکاران (۱۳۸۹) در مطالعه‌ای در دانشکده بهداشت دانشگاه

1. Shahrezaei SR. The State of Higher Education Evaluation in the Country and the Formulation of Conceptual Framework. IRPHE. 2011; 16 (2):41-60. [Persian]
2. Nilli MR, Nasr AR, Akbary N. A study of guidance quality of supervisors on dissertations of postgraduate students. Danesh va Raftar. 2007; 14(24): 111 - 122. [Persian]
3. Fasihi Harandy T, Soltani Arabshahi SK. A survey of input and process of clinical education in Iran University of Medical Sciences. Payesh. 2003; 2 (2): 127-132. [Persian]
4. Sobhaninezhad M, Afshar A. Explaining the Quality and Quality Components of the Higher Education System and Understanding Challenges and Some Innovative Strategies. Knowledge of Islamic Studies at the University. 2008; 12(4): 65-82. [Persian]
5. Ghoorchian N, Shahrakipoor H. Study of the World's Higher Education Assessment Systems to Propose an Appropriate Assessment Model for Iran's Higher Education Assessment Aystem. Journal of future studies management. 2010; 21(85): 1-19. [Persian]
6. Nikkhah M, Sharif M, Nasr AR, Talebi H. A feasibility study of using evaluation indicators of higher education in evaluation of the post-graduate curriculum, based on the CIPP-model. Biennial Journal of Management and Planning in Educational Systems. 2012; 4 (7): 100-132. [Persian]
7. Shayan S, Mohammadzadeh Z, Entezari M H, Falahati M. Designing the internal evaluation indicators of educational planning in postgraduate program (input, process, outcome domains) in public health faculty. Isfahan. Iranian Journal of Medical Education. 2011; 10 (5): 994-1005. [Persian]
8. Regulations of the 29 Articles and 13 Note at the 29th Meeting of the Supreme Council of the Cultural Revolution dated 11/4/75. [Persian]

Developing performance indicators in basic science departments to provide a post graduate performance dashboard at Kerman University of Medical Sciences

Batool Tirgari¹, Majid Fasihi Harandi², AliAkbar Haghdoost³, Fariba Sharififar^{4*}

Abstract:

Background and Objective: The place of higher education in the process of development of countries has been very high and it is highly appreciated by nations and governments. Between different higher education courses, Postgraduate education is responsible for training a human resource specialist in the field of education, research and services. There has been a growing trend in the quantitative growth of postgraduate education in Iran and now its qualitative aspect is of interest to policy-makers and decision makers of higher education. The purpose of this study is to investigate the status of processes and outcomes of educational departments with postgraduate courses at Kerman University of Medical Sciences.

Methods and Materials: The study employed a descriptive design and was conducted by checklist. The statistical population of the study was the basic science education departments with postgraduate education (Master of Science and PhD degrees) in Kerman University of Medical Sciences. The data have been analyzed using central dispersion measures.

Results: Score obtained from educational dashboard for a number of educational departments shows taking into account the maximum score of 72 dashboards, 39.1% groups have got more than 50% dashboard score. The highest score is belonging to Biostatistics and Epidemiology (63.88%), Parasitology (62.5%) and Neuroscience (62.5%) departments respectively.

Conclusion: The dashboard is one of the new management tools. It makes it possible to analyze key performance indicators, and allows decision making to achieve the goals. It provides the correct image of the system, Identify weaknesses and strengths, diagnosis of the path of the strategies, achieving an overview of function of subgroups performance. It will increase the ability to make informed decisions and increase the power of monitoring performance.

Keywords: Higher education, Postgraduate studies, Dashboard

1. Associate Prof, Nursing Research Center, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran. batool_tirgari@gmail.com
2. Prof, Research Center for Hydatid Disease in Iran, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran. majid.fasihi@gmail.com
3. Prof, Modeling in Health Research Center, Institute for Futures Studies in Health Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran. ahaghdoost@gmail.com
- 4*. Corresponding Author, Prof., Department of pharmacognosy, Faculty of Pharmacy, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran. fa.sharififar@gmail.com